

एस.ई.ई. परीक्षा २०७५ सालको नेपाली विषयको प्रश्नपत्रको विश्लेषण

२०१

शोधार्थी

सरस्वती अधिकारी

क्याम्पस क्रमाङ्क र शैक्षिक वर्ष : २५ (२०७३/०७४)

त्रि.वि.द.नं. : ९-२-०९००-००५३-२०१३

परीक्षा क्रमाङ्क (वर्ष) : २१८००४४ (२०७४)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग,
स्नाकोत्तर तह (एम.एड.) द्वितीय वर्षको नेपा.शि.५९८ को प्रयोजनार्थ प्रस्तुत
शोधपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

जनता बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली शिक्षा विभाग

इटहरी, सुनसरी

वि.सं. २०७७/इ.सं. २०२१

स्वयम् घोषणा

म शोधार्थी सरस्वती अधिकारी यो घोषणा गर्दछु - प्रस्तुत शोधपत्र मेरो मौलिक अनुसन्धान हो । शोधपत्रको कुनै अंशसमेत मैले कहींकतैबाट हुबहु नक्कल गरेको होइन । आवश्यकताअनुसार सन्दर्भ र स्रोत खुलाई पूर्वकार्यको प्रयोग गरेको/गरेकी छु । यदि कहींकतैबाट हुबहु नक्कल गरेको प्रमाणित भए त्यसबाट आउने सबैखाले परिणामहरूको सामना गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु । यस सम्बन्धमा पछि कहींकतै र कुनै किसिमको उजुरबाजुर गर्ने छैन ।

मिति : २०७७, फाल्गुण

शोधार्थी

.....
सरस्वती अधिकारी

जनता बहुमुखी क्याम्पस

२०२५ - ५८१३००
५८००६४

इटहरी, सुनसरी

स्थापित : २०४५

(त्रिभुवन विश्वविद्यालय र उ. मा. शि. परिषदबाट सम्बन्धन प्राप्त)
विज्ञान, व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र सङ्काय

प.सं.
च.नं.

मिति : २०७७/ /

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय जनता बहुमुखी क्याम्पस नेपाली शिक्षा विभागअन्तर्गत एम.एड दोस्रो वर्षका विद्यार्थी श्री सरस्वती अधिकारीले नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत एस.ई.ई. परीक्षा २०७५ सालको नेपाली विषयको प्रश्नपत्र विश्लेषण शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । प्रस्तुत शोधपत्र सम्बन्धित तहका निमित्त उपयुक्त भएकाले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७७, फाल्गुण

.....
शोध निर्देशक

नवीनकुमार शर्मा

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

नेपाली शिक्षा विभाग

०२५-५८१३००

FAX: ०२५-५८००६४

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
Tribhuvan University
जनता बहुमुखी क्याम्पस
Janta Multiple Campus
इटहरी, सुनसरी, नेपाल
Itahari, Sunsari, Nepal

स्थापित : २०४५

(त्रिभुवन विश्वविद्यालय व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र सङ्काय सम्बन्धन प्राप्त)

(QAA Certified)

प.सं.

मिति:

च.नं.

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, जनता बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपा. शि ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ यस विभागका विद्यार्थी सरस्वती अधिकारीले तयार पार्नुभएको एस.ई.ई. परीक्षा २०७५ सालको नेपाली विषयको प्रश्नपत्रको विश्लेषण शोधपत्र नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका निमित्त उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

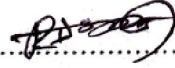
१. मदनराज बराल

विभागीय प्रमुख

.....

२. उप प्रा. रामदेव मण्डल

बाह्य परीक्षक

(सूर्यनारायण सत्यनारायण मोरवैता

यादव बहुमुखी क्याम्पस, सिरहा)

३. नवीनकुमार शर्मा

शोध निर्देशक

.....

मिति:

वि.स. २०७७/११/२८

इ.स.: १२ मार्च २०२१

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको नेपाली ५९८ को प्रयोजनार्थ शोधपत्र तयार पारिएको छ । एस.ई.ई. परीक्षा २०७५ सालको नेपाली विषयको प्रश्नपत्र विश्लेषण शीर्षकमा प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा विभिन्न व्यक्तित्वहरूले साथ र सहयोग प्रदान गर्नुभएको जसप्रति म कृतज्ञ छु ।

यस अध्ययनका लागि पटक-पटक निर्देशन दिएर शोध निर्देशकको जिम्मेवारी निर्वाह गर्नुहुने श्रेष्ठ गुरु श्री नवीनकुमार शर्माज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । आफ्नो व्यक्त समयका बावजुद पनि यस शोधकार्यमा सल्लाह र सहयोग उलब्ध गराउनु हुने नेपाली भाषा शिक्षा विभागका सम्पूर्ण गुरुवर्गप्रति म आभारी छु । शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा सहयोग लिइएका र साभार गरिएका विभिन्न पाठसामग्रीका आदरणीय रचनाकारहरूप्रति पनि म आभार प्रकट गर्दछु ।

अध्ययनको क्रममा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग पुऱ्याउने लेखक, सम्पादक, प्रकाशक शोधकर्ताका सामग्रीहरूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । साथै यो शोधपत्र कम्प्युटर टाइप गरी सहयोग पुऱ्याउने क्यानभास कम्प्युनिकेसन इटहरी-६, बी.पी. चोकका प्रो. सन्तोष रायमाझीलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै समुचित मूल्याङ्कनका लागि यो शोधपत्र नेपाली भाषा शिक्षा विभागको मूल्याङ्कन समिति समक्ष पेस गर्दछु ।

शोधार्थी

सरस्वती अधिकारी

शोधसार

शीर्षक - एस.ई.ई. परीक्षा २०७५ सालको नेपाली विषयको प्रश्नपत्र विश्लेषण ।

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली शिक्षा विभाग अन्तर्गत एम.एड दोस्रो वर्षको पाठ्यांश (नेपाशि ५९८) को प्रयोजनार्थ प्रस्तुत गरिएको हो । प्रदेश नं. १ को २०७५ सालको एस.ई.ई. परीक्षामा सोधिएको प्रश्नपत्रको अध्ययन यहाँ गरिनेछ । प्रतिनिधि प्रश्नपत्र विशिष्टीकरण तालिकाअनुसार निर्माण भएको छ ? प्रश्नपत्र विश्वसनीयता र वैधताका आधारमा कस्तो छ ? र प्रश्नपत्र बाह्य र आन्तरिक विशेषताका आधारमा कस्ता छन् ? जस्ता समस्यामा रही अध्ययन गरिएको छ ।

हरेक अध्ययनको केही न केही उद्देश्य राखिएको हुन्छ । यो अध्ययन पनि तीनओटा उद्देश्यमा केन्द्रित रहेको छ । एस.ई.ई. २०७५ सालको नेपाली भाषाको प्रश्नपत्र विशिष्टीकरण तालिका अनुसार भए नभएको अध्ययन गर्नु, प्रश्नपत्रको विश्वसनीयता र वैधताका आधारमा अध्ययन गर्नु र प्रश्नपत्रको आन्तरिक र बाह्य विशेषताका आधारमा अध्ययन गर्नु उद्देश्यहरू रही अध्ययन गरिएको छ ।

प्रस्तुत अध्ययन प्रदेश नं. १ को २०७५ मा एस.ई.ई.मा सोधिएको नेपाली विषयको प्रश्नपत्र विश्लेषणमा केन्द्रित रहेको छ । उक्त अध्ययन गर्दा वर्णनात्मक र पुस्तकालयीय विधिको प्रयोग गरिएको छ । प्रस्तुत अध्ययन गर्दा प्रदेश नं. १ को एस.ई.ई.मा सोधिएका प्रश्नपत्रलाई लिइएको छ भने अरू प्रदेशका प्रश्नपत्रहरू र अन्य सालका प्रश्नहरूलाई नमुनाका रूपमा लिइएको छ । शोधपत्र तयार गर्दा शोधको क्षेत्र, शीर्षक र विषयवस्तु सुहाउँदो प्राथमिक र द्वितीयक सङ्कलनका सामग्रीहरू प्रयोग गरिएको छ । प्राथमिक पाठ्यक्रम विशिष्टीकरण तालिका, शोधपत्रहरू, अन्य प्रश्नपत्र, पत्रपत्रिका र सन्दर्भसामग्रीहरू द्वितीयक सङ्कलनका साधनहरूका रूपमा लिइएको छ ।

प्रस्तुत शोधपत्रलाई पाँच अध्यायमा विभाजन गरिएको छ । अध्याय एकमा शोध परिचय, अध्याय दुईमा पूर्वकार्यको समीक्षा तथा धारणात्मक संरचना, अध्याय तीनमा अध्ययनको प्रक्रिया वा विधि, अध्याय चारमा नतिजा, परिणाम र छलफल र अध्याय पाँचमा निष्कर्ष, सुझाव तथा उपयोगिता समावेश गरिएको छ । जतिसुकै होसियारीपूर्वक प्रश्नपत्र निर्माण गरे पनि कहिलेकहीं त्रुटि अवश्य भएको हुन्छ । प्रश्नपत्र विशिष्टीकरण तालिकाअनुसार नै निर्माण भएको पाइन्छ । प्रश्नपत्र सरलदेखि जटिलको क्रममै र पाठ्यक्रम अनुरूप नै निर्माण भएको पाइन्छ । प्रश्नपत्रको कागज, छपाइ, सफाइ प्रश्नको आकार ठीकै भएता पनि प्रश्नपत्र नेपाली विषयको भएर पनि

अङ्ग्रेजी र कतै रोमन अक्षरको प्रयोग गरी भाषागत त्रुटि गरेको पाइन्छ । कुनै प्रश्नमा दोहोरो अर्थ लाग्ने शब्दको प्रयोग गरी विद्यार्थीलाई अन्योलमा पारिएको छ । समग्रमा हेर्दा प्रत्येक अध्ययनको केही राम्रा र नराम्रा पक्षहरू हुन्छन्, नराम्रा पक्षलाई सुधार गर्दै लैजानु पर्ने निष्कर्ष निकाल्न सकिन्छ ।

विषयसूची

पृष्ठ

अध्याय एक : परिचय

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्या कथन	२
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	२
१.४ अध्ययनको औचित्य	२
१.५ अध्ययनको सीमाङ्कन	३
१.६ पारिभाषिक शब्द	४
१.७ अध्ययनको (शोधपत्रको) रूपरेखा	

अध्याय दुई : पूर्वकार्यको समीक्षा तथा धारणात्मक संरचना

२.१ पूर्वकार्यको समीक्षा	५
२.२ पूर्वकार्यको उपयोगिता/कार्यान्वयन	७
२.३ सैद्धान्तिक/धारणात्मक संरचना	८

अध्याय तीन : अध्ययनको प्रक्रिया/विधि

३.१ अध्ययनको संरचना	९
३.२ जनसङ्ख्या र नमुना	९
३.३ नमुना छनोट प्रक्रिया	९
३.४ तथ्याङ्क सङ्कलनका साधन	९
३.५ तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया	१०
३.६ तथ्याङ्क व्याख्या र विश्लेषण	१०

अध्याय चार : नतिजा/परिणाम र छलफल

४.१ नतिजा/परिणाम	१२
४.१.१ प्रश्नहरूको आन्तरिक आधारमा अध्ययन	१२
४.१.१.१ पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधार	१२
४.१.१.२ पाठ्यक्रम तथा विशिष्टीकरण तालिका आधारमा	१४
४.१.१.२.१ प्रश्नपत्रमा प्रश्नहरूको क्रमिकता	१६

४.१.१.३ भाषिक सिप पक्षहरूको परीक्षणका आधारमा	१७
४.१.१.४ प्रश्नमा हुनुपर्ने गुण	२४
४.१.१.५ भाषाका आधारमा हुनुपर्ने गुण	२८
४.१.१.६ प्रश्नका पक्षहरू वा प्रकृतिहरू	२८
४.१.२ प्रश्नहरूको बाह्य आधारमा तुलनात्मक अध्ययन	२९
४.१.२.१ निर्देशनका आधारमा	२९
४.१.२.२ प्रश्नमा पूर्णाङ्क र उत्तीर्णाङ्क विवरण	३०
४.१.२.३ प्रस्तुति अनुक्रम	३५
४.१.२.४ प्रश्नपत्रको स्वरूप	३६
४.१.२.५ भाषाको स्वरूप	३७
४.२ छलफल/व्याख्या	३७

अध्याय-पाँच : निष्कर्ष, सुझाव तथा उपयोगिता

५.१ सारांश	३९
५.२ निष्कर्ष	३९
५.२.१ सबल पक्ष	३९
५.२.२ दुर्बल पक्ष	४०
५.३ सुझावहरू	४०
५.४ उपयोगिता (कार्यान्वयन)	४१
५.४.१ नीतिगत तह	४१
५.४.२ कार्यान्वयन तह	४२
५.४.३ आगामी अनुसन्धानका लागि शीर्षक	४२

सन्दर्भ सामग्री

सङ्क्षिप्त रूपको सूची

सङ्क्षिप्त रूप	पूर्ण रूप
प्र.नं.	प्रश्न नम्बर
जप्र	जम्मा प्रश्न
उदिप्र	उत्तर दिने प्रश्न
जअभा	जम्मा अङ्कभार
प्र.सं.	प्रश्न सङ्ख्या
उ.	उत्तर

तालिका

क्र.सं.	तालिकाको शीर्षक	तालिका सङ्ख्या	पृष्ठ सङ्ख्या
१	विषयवस्तुको सीमा र अङ्क विभाजन	१	१४
२	प्रयोगात्मक कार्यका लागि विशिष्टीकरण तालिका	२	१५
३	विशुद्ध पढाइ सिप परीक्षण र अङ्कभार	३	१८
४	पढाइ लेखाइ एकीकृत सिप परीक्षण र अङ्कभार	४	१९
५	शब्दभण्डार क्षमता र परीक्षण	५	२०
६	व्यवहारिक सिप परीक्षण र अङ्कभार	६	२१
७	उच्च दक्षता परीक्षण र अङ्कभार	७	२३
८	प्रश्न र पूर्णाङ्क वितरण	८	३१
९	पढाइ लेखाइ एकीकृत सिप परीक्षण र अङ्क वितरण	९	३४
१०	व्याकरण सिप परीक्षण र अङ्क वितरण	१०	३५